

Zondag 2 februari 2020 , de kunst van het (on) gelukkig zijn

Lezing: Mattheüs 5 : 1 - 12

Oefenen we in het geloof de kunst van het gelukkig zijn
of de kunst van het ongelukkig zijn?

Misschien heeft u wel eens over hem gelezen of hem op tv gezien:
Dirk de Wachter, psychiater en schrijver. Hij heeft een boek
geschreven: de kunst van het ongelukkig zijn. Een intrigerende titel.
Hij schrijft:

We hebben het goed. Sterker nog, we hebben het nog nooit zo goed gehad als nu, vindt deze psychiater en schrijver Dirk de Wachter. In dit hoekje van de aardbol leven we in een tijd zonder armoede, zonder oorlog, zonder kinderen die sterven van de honger. Materieel hebben we alles wat we ons kunnen wensen. Het paradijs, zou je zeggen. Maar toch is er iets aan de hand: mensen worden ziek. Zoveel mensen lijden aan depressie, aan burn-out. Iedereen gaat naar de therapeut en iedereen is aan de middelen. Alles om maar het hoofd boven water weten te houden. Alles moet leuk zijn. Iedereen moet gelukkig zijn. En hij signaleert dat met de secularisatie veel vanzelfsprekende zingeving weggevallen. "We zijn niet langer op aarde om het paradijs in het hiernamaals te verdienen. We proberen er nú iets van te maken, en voor veel mensen is dat moeilijk, vooral in de perioden dat het lastig gaat in het leven.

En stelt hij: we moeten juist leren leven met de lastigheid die zo eigen is aan het aardse leven.

Juist in de moeilijke momenten heb je behoefte aan die ander.

Je ontleent zin aan het leven door iets voor een ander te betekenen.

Dat hoeven maar kleine dingen te zijn, gewoon even bij iemand langsgaan of iemand een prettige dag bezorgen. En het is niet zuiver altruïstisch, -alleen maar naastenliefde - welnee, ook jij gaat bij diegene weg met een goed gevoel. Via de achterdeur van het ongeluk komt dan geluk als het ware binnen.

De kunst van het ongelukkig of gelukkig zijn – dat verbinden we toch al snel met al die mensen die Jezus gelukkig noemt in zijn Bergrede. Jezus spreekt mensen toe: niet de mensen die het gemaakt hebben, maar juist zij die niets in te brengen hebben; niet de elite, niet de geslaagden, niet de gesettelden, maar juist degenen die over het hoofd worden gezien, die niets in te brengen hebben.

Als Jezus de berg opklimt om zijn wijsheid te delen dan is dit het eerste wat Hij zegt: Gelukkig wie nederig van hart zijn...

Jezus haalt in zijn zaligspreekingen andere mensen naar voren en zet ze als het ware in het zonlicht van zijn genade. Gelukkig ben je, want voor jou is het koninkrijk van de hemel.

Dat is de evangelische omkering van alle waarden én dat is een echt ander, radicaal ander, verhaal dan wat in onze wereld meestal geldt. Het is met recht wereld-vreemd.

Nu weet ik wel, dat er altijd pogingen zijn gedaan om de scherpe kantjes daarvan af te halen.

Dan werd bijvoorbeeld gezegd, dat de Bergrede niet voor gewone mensen bedoeld is, maar voor de super-gelovigen, voor de kloosterlingen of voor de heiligen. De Bergrede is voor het dagelijkse leven niet praktisch en voor gewone mensen niet te doen. Je kunt er geen politiek op baseren. Misschien kun je er nog wel naar verwijzen in je beginselverklaring, maar niet in je verkiezingsprogramma.

Of men ging deze woorden zo uitleggen, dat het alleen maar zou gaan om een individuele instelling – een mens moet bescheiden zijn, nederig, niet hoog van de toren, je plaats weten enzovoort – individuele deugden om de revolutionaire strekking te verzachten of zelfs helemaal weg te poetsen.

Bij Mattheüs is het altijd zo dat als hij het heeft over het koninkrijk van de hemel dat hij bedoelt: het koninkrijk van God. Mattheüs heeft namelijk een schroom om de godsnaam uit te spreken en hij lost het altijd anders op. Dus hemel betekent hier ook het heden, onze alledag.

Koninkrijk van de hemel, dat is dus de uitdrukking voor het leven zoals God het hier en nu bedoelt. Daarvoor is Jezus gekomen. Hij is niet gekomen om de mensen naar de hemel te brengen, maar om de hemel bij de mensen te brengen. Daarom spreekt Hij over bijna niets anders dan over het koninkrijk van de hemel, over het koninkrijk van God. Uw – Gods- wil geschiede, op aarde zoals (dat) in de hemel (al het geval is).

Dit accent wordt onderstreept als we de tijd waarin we deze woorden overdenken erbij betrekken. Ik bedoel, deze liturgische tijd. We leven in de weken van de epifanie – de 4^e - waarin het gaat om de ‘verschijning’ van Jezus. Wat we met Kerst hebben gevierd, zijn komst in deze wereld, in ons bestaan, krijgt nu als het ware scherpere contouren. Wie is deze Jezus? Wat voor boodschap komt Hij brengen? Hoe verschijnt Hij in ons midden? Daar spelen verschillende antwoorden en motieven in mee, en ook dit dat Hij gekomen is om het koninkrijk van God te verkondigen.

En dat koninkrijk dat begint aan de andere kant, bij degene die hier als eersten worden genoemd, de losers in de wereld, de nederige en zachtmoedige en barmhartige mensen – het begint bij hen die ‘honger en dorsten naar gerechtigheid’, die blijven geloven in een betere wereld. In dat licht mag je misschien ook zeggen, dat in degenen die Jezus hier met name noemt, in de mensen die Hij naar voren haalt, Hij tegelijkertijd ook een portret van zichzelf schetst. Is Hij daar zelf niet de verpersoonlijking van? Van de zachtmoedige, van de barmhartige mens, van de mens zuiver van hart, van de vreedstichter? Jezus herkent identificeert zich juist in deze mensen, omdat hij in hen zichzelf, zijn eigen inspiratie ziet.

En het zou ook kunnen dat Jezus het niet heeft over verschillende groepen mensen, maar over verschillende vragen waar je als mens in je leven voor kan komen te staan. Want het kan ons allemaal overkomen, wat in de eerste verzen van Mattheus 5 voorbijkomt.

Wie nederig van hart is zal niet snel op een ander neerkijken. Maar hoe denken en spreken wij vaak over mensen van andere culturen? Staan we dan dichter bij het koninkrijk van de hemel of staan we er ver vanaf?

Verdriet is iets waar we geen van allen omheen kunnen. Tenzij we het verdringen, natuurlijk. Of bij een ander niet willen zien.

En de bezitters van het land: zijn dat de mensen die zachtmoedig zijn of de mensen die muren willen bouwen?

Mensen die het verlangen naar gerechtigheid nooit opgeven, zijn wij dat? Of zijn dat wereldvreemde idealisten, net als de vreedstichters?

En hoe ver staat de barmhartigheid af van de in onze samenleving veel geprezen zelfredzaamheid?

En wie durft er van zichzelf te zeggen dat hij/zij zuiver van hart is? En die vervolging, ach, die is in Nederland uiteindelijk erg ver van ons bed.

Jezus noemt volgens mij geen groepen mensen. Hij schets situaties waarin wij mensen kunnen komen te verkeren. Situaties waarin van ons een keuze wordt gevraagd. Het gaat om onze manier van leven.

En Jezus vertelt ons welke keuze ons op het spoor zet van het geluk.

En dan komen we weer bij Dirk de Wachter terecht – die stelt dat het geluk van mensen niet afhangt van hoe succesvol ze zijn in hun carrière, hoeveel leuke foto's op facebook met alle likes. Nee, jouw eigen geluk wordt vooral bepaald door hoe je kunt bijdragen aan het geluk van andere mensen, wat kun jij voor hen betekenen. Geluk is iets anders dan de veiligheid van veel bezit. Geluk heeft te maken met wat je voor een ander kan betekenen.

Misschien kunnen we zo de woorden van Jezus iets beter begrijpen. En kunnen we ze ook toepassen in ons leven van alledag.

Een paar voorbeelden:

Als je nederig van hart bent ga je niet prat op je eigen gelijk. Dan geef je een ander de ruimte.

Als je verdriet niet verdringt kun je andere mensen beter troosten.

Als je zachtmoedig bent boezem je een ander geen angst in.

Als je het verlangen naar gerechtigheid niet opgeeft laat je de mensen die het minder hebben niet in de kou staan. Als je barmhartig bent heb je geen woorden over eigen schuld voor in de mond, maar probeer je te begrijpen hoe het komt dat iemand in de schulden terecht is gekomen.

Als je zuiver van hart bent dan probeer je niet of minder wantrouwig te zijn over andere mensen. Vredestichters laten hun denken niet bepalen door vijandbeelden.

In de Bergrede horen we over situaties waarin we zelf terecht kunnen komen. Vragen die ons gesteld kunnen worden.

En Jezus wijst ons een weg die we kunnen gaan.

Een weg waarop we geluk kunnen ervaren.

Dat we dat geluk zullen ervaren,

wanneer we op die manier met elkaar het leven delen.

Laten we dan maar beginnen

bij het delen van brood en beker.

Gereformeerde Kerk , Loosdrecht

ds. Hillegonda Ploeger